

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету журналістики
Костюк В.В.
_____ (підпис)

« _____ » _____ 2021

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки

бакалавра

Укладач Тяпкіна Н.І., к.філол.н., доц.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри видавничої справи та
редагування
Протокол №6 від “29” грудня 2021 р.
Завідувач кафедри

_____ Т.М.Плеханова
(підпис) (ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету журналістики

Протокол №6 від “29” грудня 2021 р.
Голова науково-методичної ради
факультету

_____ Н.В.Романюк
(підпис) (ініціали, прізвище)

2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Рівень вищої освіти: бакалаврський	Цикл загальної підготовки Дисципліни вільного вибору студента	
Загальна кількість годин - 90		Семестр:	
		6-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год.		Лекції	
		20	
		Самостійна робота	
		70 год.	
	Вид контролю: залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Інформаційні війни» є дати студентам базові теоретичні знання для розуміння природи інформаційного протистояння й практичні навички для оцінювання властивостей інформаційних потоків

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- ознайомити студентів з поняттям «інформаційна війна», формами, видами та способами її реалізації;
- навчити студентів розуміти:
 - а) етапи інформаційного протистояння - інформаційну експансію, інформаційну агресію та інформаційну війну;
 - б) завдання та мету інформаційної війни;
 - в) природу організованого (пропаганда, дезінформація) та стихійного (чутка) токсичного інформаційного потоку;
 - г) форми протидії та захисту в умовах ведення інформаційних воєн. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:
 - методи та прийоми ведення інформаційних воєн;
 - поняття інформаційного протистояння як компонента гібридної війни;
 - канали, механізми протидії інформаційним викликам гібридних воєн;

- типологічну характеристику інформаційної війни та різні підходи до їх розуміння;
- поняття смислової війни як компонента інформаційного протистояння;
- методи та прийоми смислових війн.

вміти:

- розрізняти етапи інформаційного протистояння ;
- давати характеристику масовоінформаційних потоків в контексті інформаційного протистояння;
- здійснювати фактчекінг інформаційних потоків;
- виявляти реалізацію прийомів роботи зі смислами в інформаційному просторі.

Міждисциплінарні зв'язки: Курс «Інформаційні війни» пов'язаний із «Соціологією», а також з дисциплінами – «Українською мовою професійного спрямування» (смислові війни, робота з поняттями, концептами, міфологемами), «Психологією» (сприйняття інформації, умови перетворення потенційної інформації в реальну, інформаційна потреба), а також «Історією України» (інформаційні революції, інформаційні війни), «Філософією» (поняття свідомості та світогляду тощо).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Поняття інформаційного протиборства. Механізм передачі інформації. Суб'єкт та об'єкт інформаційної взаємодії. Схема інформаційної взаємодії. Бар'єри та фільтри інформаційної взаємодії. Поняття інформаційного протиборства, його стадії та форми. Інформаційна експансія, інформаційна агресія, інформаційна війна. Кореляція понять «гібридна війна», «інформаційна війна», «інформаційне протистояння». Інформаційна війна як компонент інформаційного протистояння. Типологічна характеристика інформаційної війни. Інформаційна війна як компонент гібридної війни, що включає воєнні дії, здійснювані шляхом поєднання мілітарних, квазімілітарних, дипломатичних, інформаційних, економічних та інших засобів з метою досягнення стратегічних політичних цілей. Інформаційна війна як *форма інформаційного протиборства*. Інформаційні відносини, діяльність, суверенітет і безпека. Види, методи, сили та засоби проведення спеціальних інформаційних операцій і актів зовнішньої інформаційної агресії. Історія ведення інформаційних воєн. Загрози національній безпеці держави в інформаційній сфері. Особливості державної політики США, Китаю, РФ, Франції, Німеччини щодо проведення інформаційно - психологічного протиборства.

Змістовий модуль 2. Смислові війни в умовах інформаційних протистоянь. Смислові війни як компонент інформаційного протистояння в умовах інформаційної експансії. Інформаційні та смислові війни: наукові підходи до розмежування понять. «Зброя інформаційних воєн». Джерела інформації в системі суб'єктно-об'єктних відносин інформаційної діяльності. Маніпулятивні прийоми подання інформації: замовчування, марнослів'я, напівправа тощо. Аналіз інформаційного потоку друкованих електронних, засобів масової інформації. Чутка як джерело інформації. Природа чуток. Компромат. «Зброя» смислової війни. Основні інструменти для зміни системи цінностей. Робота з поняттями, міфологізація, спрощення, робота з концептами. Тактика смислових війн і спроби протидії. Популяризація та підтримка національної культури як форма захисту від смислових воєн.

Змістовий модуль 3. Масова культура як плацдарм ведення смислових воєн. Поняття інформаційної культури. Інтелектуалізація соціальних систем. Інформатизація суспільства. Позитивні та негативні наслідки інформатизації суспільства. Інформаційна грамотність. Інформаційна культура та її критерії. Інформаційна картина світу. Поняття та характеристика масової культури. Різновиди вираження масової культури в інформаційному полі та форми поширення смислів інформаційної експансії. Система національної ідеології та пропаганди як форма інформаційного захисту при веденні інформаційних воєн. Ознаки та наративи сучасної масової культури. Медіакультура та медіаосвіта.

Змістовий модуль 4. Інформаційні виміри гібридної війни в Україні. Інформаційно-психологічні операції: поняття, види, способи використання в умовах гібридної війни.

Поширення неповної, неточної, упередженої, недостовірної інформації. Робота інформаційних військ. Ольгінські тролі. Основне завдання інформаційних операцій (маніпулювання масовою свідомістю, внесення в суспільну свідомість і свідомість окремих людей визначених ідей і поглядів, дезорієнтація людей та їхня дезінформація, ослаблення усталених переконань людей, основ суспільства, залякування мас). Проведення інформаційно-психологічної операції РФ в Україні. Форми, методи інформаційно-психологічної операції при окупації Криму, Донецької та Луганської областей. Засоби протистояння інформаційним і смисловим загрозам. Наявність «іммунітету» до певних інформаційних впливів у певному соціальному середовищі. Засоби масової інформації та неурядові організації як засіб впливу на інформаційний простір України. Державна політика у сфері керування національного інформаційного простору. Нормативно-правове забезпечення суспільних інформаційних відносин. Закон України «Про інформацію». Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні». Закон України «Про телебачення і радіомовлення». Закон України «Про інформаційні агентства». Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів». Державна інформаційна інфраструктура. Глобальна масова комунікація. Інформаційна безпека. Методи захисту інформації. Принципи керівництва інформаційним потоком: формування власного інформаційного потоку, сегментація інформаційного потоку, інформаційне партнерство. Особливості керування інформаційним потоком в інтернеті.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години		Самостійна робота, год	Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття		Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
1	2	3	5	5	6	7	8
1	15	6	6	9	5	10	15
2	15	6	6	9	5	10	15
3	15	4	4	11	5	10	15
4	15	4	4	11	5	10	15
Усього за змістові модулі	60	20	20	40	20	40	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30			30	20	20	40
Загалом			90			100	

5. Темі лекційних занять

№ теми	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1	Інформаційна війна як форма інформаційного протиборства Поняття інформаційного протиборства.	6
2	Смислові війни в умовах інформаційних протистоянь	6
3	Масова культура як плацдарм ведення смислових воєн	4
4	Інформаційні виміри гібридної війни в Україні	4
	Разом	20

6. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин

з/п		денна форма
1	Інформаційна війна як форма інформаційного протиборства Поняття інформаційного протиборства.	9
2	Смислові війни в умовах інформаційних протистоянь	9
3	Масова культура як плацдарм ведення смислових воєн	11
4	Інформаційні виміри гібридної війни в Україні	11
	Разом	70

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Тест 1 у системі Moodle	Навчальний теоретичний матеріал за ЗМ 1 (розділ 3 РП)	Кількість питань – 10, кожна правильна відповідь оцінюється в 0,5 балів.	5
	Практичне заняття	Виконання практичних завдань за тематикою ЗМ 1. Завдання: Виявити прояви інформаційної експансії в регіональному інформаційному просторі, рідному місті. Робота має містити приклади (5-10 випадків) експансії на різних рівнях.	За виконання завдання – 10 б.	10
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			15
2	Тест 2 в системі Moodle	Навчальний матеріал за ЗМ 2 (розділ 3 РП)	Кількість питань – 10, кожна правильна відповідь оцінюється в 0,5 бала.	5
	Практичне заняття	Виконання практичних завдань за тематикою ЗМ 2. Завдання: Виявити прояви смислової війни на каналі "Інтер". Робота має містити приклади (5-10 випадків) експансії на різних рівнях.	За виконання завдання – 10 б.	10
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			15
3	Тест 3 в системі Moodle	Навчальний матеріал за ЗМ 3 (розділ 3 РП)	Кількість питань – 10, кожна правильна відповідь оцінюється в 0,5	5

			бала	
	Практичне заняття	Виконання практичних завдань за тематикою ЗМ 1. Завдання: проаналізувати репертуари театрів, сучасні українські естрадні пісні, кінематограф та ін. (на вибір) щодо виявів інформаційних загроз.	За виконання завдання – 10 б.	10
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			15
4	Тест 4 за теоретичними питаннями ЗМ 4 в системі Moodle	Навчальний матеріал за ЗМ 4 (розділ 3 РП)	Кількість питань – 10, кожна правильна відповідь оцінюється в 0,5 бала	5
	Практичне заняття	Виконання практичних завдань за тематикою ЗМ 4. Завдання: виявити прийоми нацистської та радянської пропаганди в сучасній реалізації.	Виконання завдань – 10 б.	10
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			15
Усього	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
Залік	Теоретичні завдання	Усна частина заліку передбачає проходження підсумкового тесту, питання на який формується за теоретичним матеріалом усіх змістових модулів. Перелік питань поданий у системі https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6822	Залік проводиться в усній формі при очній/дистанційній формі навчання. Складається із відповіді на тестові завдання – до 20 балів. Усього за залік можна отримати до 20 балів.	20
	Індивідуальне практичне завдання	Передбачає виконання завдання: написати есе «Сучасні виміри інформаційних воєн»	Студент може отримати до 20 балів . За порушення терміну задачі знімаються 5 балів .	20
Усього за	2			40

підсумковий семестровий контроль				
----------------------------------	--	--	--	--

9. Рекомендована література

Основна:

1. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки : навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька ; ред.-упор. : О. І. Харитоненко, Ю. С. Полтавець. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с.
2. Горбулін В. Світова гібридна війна: український фронт. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
3. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти): підручник / Остроухой Б. В., Петрик Б. М., Присяжнюк М. М. та ін. ; за заг- ред. Є. Д. Скулиша. Київ : КНТ, 2010. 776 с.
4. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2016. 109 с
5. Історія інформаційно-психологічного протиборства : підруч. / [Я.М.Жарков, Л.Ф.Компанцева, В.В.Остроухов В.М.Петрик, М.М.Присяжнюк, Є.Д.Скулиш] ; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є.Д.Скулиша. Київ : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.

Додаткова:

1. Вишняков О. Інформаційна війна з Росією: уроки виживання. URL: fakty.ictv.ua/index/readblog/id/1713.
2. Горбулін В. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. *Дзеркало тижня*. № 2. 2015, 23 січня. URL: <http://gazeta.dt.ua/internal/gibridna-viyna-yak-klyuchoviy-instrumentrosiyskoyi-geostrategiyi-revanshu-.html>.
3. Кость С. Журналістика і війна: навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 414 с.
4. Магда Є. Гібридна війна: питання і відповіді. *MediaSapiens*, 2015. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/gibridna_viyna_pitannya_i_vidpovidi/undefined/?media=print.
5. Магда Є.В. Гібридна віна – вижити і перемогти / Є.М. Магда. Харків : Віват, 2015. 604 с.
6. Магда Є.М. Гібридна війна: сутність і структура феномену. *Міжнародні відносини*: Серія “Політичні науки” 2014. № 4. С.37–45.
7. Медіакомунікації війни [Текст] : кол. монографія / [О. В. Безручко та ін. ; наук. ред. О. М. Холод]. Київ : Ред. наук. журн. «Соціальні комунікації: теорія і практика», 2016. 232 с.
8. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн. Київ : НАДУ, 2019. 380 с.
9. Почепцов Г. Від Facebook'у і гламуру до Wikileaks: медіакомунікації. Київ : Спадщина, 2012. 462 с.
10. Почепцов Г. Контроль над розумом. Київ : Києво-Могилянська академія, 2012. 352 с.
11. Почепцов Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології ХХІ століття. Київ : Києво-Могилянська академія, 2017. 257 с.
12. Почепцов Г. Гламур 2.0: Телесериали, маскульт и соцмедиа как создатели виртуальной реальности. Харків : Фолио, 2019. 410 с.
13. Почепцов Г. Інформаційні війни: тенденції та шляхи розвитку // https://ms.detector.media/ethics/manipulation/informatsiyi_viyni_tendentsii_ta_shlyakhi_rozvitku/
14. Почепцов Г. Когнитивные войны в соцмедиа, массовой культуре и массовых коммуникациях. Харків : Фолио, 2019. 313 с.
15. Почепцов Г. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. Київ : Києво-Могилянська академія, 2016. 312 с.
16. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : Києво-Могилянська академія, 2016. 502 с.

17. Почепцов, Г. Виртуальные войны. Фейки. Харків : Фолио, 2019. 506 с.

18. Рашкофф Дуглас. Медиавирус. Как поп-культура тайно воздействует на ваше сознание. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Gurn/Rashk/index.php

Інформаційні ресурси

1. Бібліотечний інформаційно-освітній портал. URL: <http://www.libportal.org.ua/>

2. Наукова бібліотека Запорізького національного університету. URL: <http://library.znu.edu.ua/>

3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Погоджено _____

навчальний відділ

« _____ » _____

